

BISERICA și ȘCOLA.

Foiă bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl. v. a.

Correspondențele se se adreseze Redacțiune

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

Din trecut pentru presinte.

Numărăm în cel mai apropiat trecut al nostru între bărbații, cari au dat direcțiune ținutei noastre în biserică și școlă două figuri mărețe istorice, a căror minte prevădătorie și a căror inimă pururia caldă până a fost în viață pentru desvoltarea și înaintarea bisericii noastre, — ne încălzește și astăzi, și ne va încălzi pururia și în viitoriu inimile tuturor.

Sunt Metropoliții Sava Brancoviciu și Andreiu Șaguna.

Și bărbații mari, când li-se dă în școlă, în literatură și în viața poporilor importanța, de carea faptele lor li-au făcut vrednici, devin obiect de admirațiune pentru generațiunile, ce li-urmază, și în același timp o școlă practică pentru formarea caracterelor, și a dorului după fapte mărețe pentru ridicarea și promovarea cauzelor mari publice ale poporilor.

Invocăm un exemplu în această privință din istoria vechiă a poporilor lumii, carele ni-se arată foarte semnificativ și caracteristic tot de odată.

Cetim adecă în istorie, că Temistocle, bărbatul mare de odinioară al vechei Atene, pre când era încă foarte tînăr, și însuflețit de a lucra în serviciul patriei sale, după învingerea reportată la Marathon de Miltiade s'a întristat și măchnit adene în inima sa; și întreat de prieteni de cauza supărării, le-a răspuns, că pentru laurii obținuți de Miltiade după învingerea dela Marathon densusul nu mai pôte dormi. Câțiva ani după acesta Temistocle ajunge în fruntea armatei atenienilor și învinge la Artemisium și Salamis armata Persilor, și își realizează dorul și dorința inimii sale de a intra ca bărbat de merite și

valore în istoria patriei sale; ér patria recunoscătorie îi-dă întru prisosință tributul mulțămitei și recunoscinței din motivul că prin înțelepciunea și bravura sa o-a mântuit de primejdia, în carea s'a aflat.

Rivalitatea de această natură și dorul de a săvârși fapte mărețe în interesul societății, în interesul binelui comun, este cel mai puternic impuls în viața și desvoltarea poporilor.

Vechiū ca timpul este adevărul, că numai acele popore pot conta cu demnitate la viață și viitoriu, cari se însuneșesc de faptele frumoșe, de faptele mari ale bătrânilor și înaintașilor lor. În trecutul bisericii noastre sunt mulți bărbații, a căror viață ne chiamă la fapte și virtuți, prin cari toți de o potrivă să contribuim cu obolul, cu puterile, de cari dispunem din voința lui Dumnezeu la promovarea cauzelor mari ale sfintei noastre biserici și ale poporului nostru.

Și dicem, și accentuăm anume, că toți de o potrivă sântem chiamați a săvârși fapte mari și a ne inspira de virtuți crestinesci, — pentru că în biserică și înaintea lui Dumnezeu de o potrivă sântem: sêracul și bogatul, sluga și stêpânul.

Însufleșirea pentru fapte mărețe ni-se cere în prima linie și cu deosebire pre terenul cultural, pre terenul desvoltării și întăririi religiosității și luminării în popor. Și pre acest teren de o potrivă toți avem rolul și cuvântul nostru în deplină măsură. Astfeliu este constituțiunea și organizațiunea noastră bisericească.

Și în direcțiunea această ne strălucesc înaintea ochilor în deplină lumină fericii Metropoliți ai bisericii noastre naționale: Sava Brancovici și Andreiu Șaguna. Escelază amândoi acesti ómeni ca Archierei pre terenul spiritual-bisericesc, pre terenul desvoltării

religioase a poporului și al întăririi lui în legea și credința strămoșescă. Escelază în același timp pre terenul educațiunii poporului prin școala confesională.

Sava Brancovici este întemeietorul școlii confesionale la noi, ér Șaguna este bărbatul, carele a dat școlii confesionale avântul pentru dezvoltarea, la carea s'a potut ridica până astăzi. Ideia fundamentală, de carea a fost condus Sava Brancovici la înființarea și activarea școlii noastre confesionale a fost în deplină conformitate cu vechia programă și liniă de conduită a bisericii și poporului român, și anume că poporul nostru se pôte desvolta, pôte să înainteze numai crescând și trăind în religiositate și în alipire nestrămutată față de sfânta noastră biserică. Acastă fundamentală ideia o-a întrupat, și i-a dat viață Metropolitul Șaguna, și bărbații mari ai bisericii și poporului nostru atunci, când prin statutul organic a chiămat pre toți fii bisericii a organisa și ase grupa ca membrii activi la lucrul mănos și roditoriu de a contribui la ridicarea religiosității și alipirii poporului cătră sfânta noastră biserică.

Am inaintat negreșit pre terenul dezvoltării culturale în timpul celor 25 de ani, de când din voința lui Dumnezeu Metropolitul Șaguna chiămat a fost la cele eterne. Pre acest teren însă progresul are să-facă-o cale, ce cu drept cuvânt potem dice, că este fără de sfârșit. Voim neapărat să-mergem cu pași repeși pre acastă cale. Și pentru ca să-potem merge cu siguranță înainte, de lipsă este, ca să-ne îndeltnicim astăzi și de astăzi înainte de ideile, de cari au fost conduși dênșii.

O necesitate a timpului.

Imprejurările actuale a timpului nostru, în care viețuim, reclamă cu necesitate mai mult ca și ori când altă dată, ca se ne unim toate forțele de viață, în fața multefarielor cerințe ce să pretind dela noi.

Multe sunt aceste cerințe, pe cari adese-ori nu le potem indestuli séu implini, pentru-că este prea neînsemnată puterea noastră de resistință, contra acelor cerințe enorme. Suntem în deplin convinși, că noi învățătoria și preoțimea în parte mare, suntem mai mult subordinați unor asemenea cerințe, cari nu se pot efeptui, fără de-cât, cu mijlôcele noastre materiale.

Mai bine dis, suntem sêraci, ca se potem satisfac pretensiunilor, ce în parte mare pretinde necesitatea timpului de azi.

Este nu puțin constatat, că atât învățătorul cât și preotul dotați cu salarii și venite aprôpe neînsemnate, adesea ori sunt espuși chiar și celor mai grele

condițiuni de subsistință a unei vieți fie cât de modestă aceea.

În asemenea casuri, abia suntem în stare se ne asigurăm din greu mijlôcele de esistință, ne-cum se mai potem ține pas cu alții asemenea poziției noastre sociale, și de alte națiuni, cari se află și trăesc în unele condițiuni, mai favorabile decât noi; — cu toate că, în multe privințe potem în esemplele noastre, se fim superiori lor.

În fața acestor adevăruri necontestavere și fatale pentru viitorul nostru, cred că pe eri-cine din noi, 'l preocupă ameliorarea acestor stări.

Unica schinteie de bună-stare și fericire, atât în direcțiunile culturale-morale cât și în cele materiale să așteptă dela noi, adecă: dela preoți și învățători. Dela buna și nefațarnica concordie ce se pretinde în totă puterea cuvintului dela acesti propăvăduitori și principali factori ai poporului, precum și dela zelul și abnegațiunea acestora, atârnă în parte mare ameliorarea acelei bune-stări, atât pe séma noastră, cât și a poporului pentru carele trăim. — Și sunt convins, că dacă ne-am elibera de condamnabila cãlgrenă a capriciilor, isvorul discordiei, — ce cu regret trebuie se afirm că bântue multe pături a-le societății noastre — multe, de tot multe lucruri bune și frumoșe am poté face.

Trebuie se mărturisim, că lumea și azi încă este copleșită de capriciile neadmisibile pentru progres, cari sunt în cele mai multe casuri eflucul neînțelegerilor între acești doi factori, ce sunt chemați se conlucre în comun pentru binele bisericii și a poporului — Lucru firesc, că în asemenea imprejurări de discordie toate demerg spre degenerare și decadință.

Sunt mari greșele aceste, pentru activitatea serioasă, ce unul séu altul dintre acești factori ar dezvoltă-o, și cari greșele de regulă provin cu o frivolitate neprevădută din arogarea unor influințe suprematorice, din unele ambițiuni prea esagerate și din o aroganță ôreși-carea.

Acestea cred, că sunt în relief greșelele mari, care în multe privințe împedecă cu desăvêșire ori și ce lucrare a noastră.

Ca să mă re'ntorc la obiect, datorința astor factori: a preoțimei și învățătoria este ca se lucre frățesce în comun în via Diui și în toate direcțiunile ce le pretinde spiritul timpului de azi.

Națiunile străine progresază pe toate căile de viață, și cu rezultate totdeauna îmbucurătoare. — Și noi trebuie se progresăm, căci avem lipse multe și felurite. Și vom progresa cu siguritate, dacă activitatea acestor factori va fi comună și tréză fără interese vane și vor conlucre cu aceeaș inimă și în aceeaș direcțiune din care vor poté câștiga rezultatele cele mai rodnice. — Aflu de lipsă ca se amințesc, că acelea folôse rodnice, prin ce în mod considerabil ne-am ameliora poziția noastră materială și în consencință demnitătea noastră individuală în so-

cietate, le-am pot  afla în crearea și manipularea multor feluri de instituții economice.

Fără indoială se pretinde mult zel și multă abnegațiune pentru crearea unor asemenea instituții, fie de ori și ce natură; dar cu atât mai mari vor fi folosele ce ni-le vor aduce aceste instituții, create la stăruința acestor doi factori. — Prin asocierea consetenilor în una, două s u mai multe asemenea instituții, potrivite isv relor de c stig moral și material al lor, am făcut f rte mult; căci asigur ndule isvorul de bunăstare al lor, ne-am asigurat bunăstarea nóstră.

O necesitate a timpului este: ca se ne ingrijim pe de acum, ca în fie-care comună după pofință, să-se înființeze c t mai multe instituții de bunăstare și asigurare isv relor de c stig poporului și în consecință a nóstră. — Asemenea instituții mai potrivite sunt: societățile de consum, societățile de credit și economii, însoțirile de valorisare constituinduse astfel magazine de bucate s. a.

Prin acésta averea nóstră și câstigul nostru l'am asigura de tóte influințele externe ale străinilor.

Prin asemenea reuniuni, cele mai bune ocazii le-am av  ca se instruăm poporul cu cunoștințe folositoare din domeniul agriculturii, a economiei politice, al creșterii vitelor, al industriei agricole etc. Din astea apoi, sar naște alte multe isvóre de c stig, cu venite tot at t de însemnate.

Am deveni astfel un popor model de progres și sprijinitori aș dămintelor nóstre culturale.

Nu pot întrelăsa ocaziunea bine-venit , că la asemenea întreprinderi, se pretind și unele cunoștințe mai aprofundate, fără de cari puțin am pot  face. Și este știut, că ori și carele cu c t are idei mai apercceptive despre un lucru, cu at t se interesez  mai mult de d nsul.

Asemenea cunoștințe, ușor le am pot   nșuși prin reuniuni s u conferințe miște învățătorești preoțesci, unde cu bunăvoință să se ieie la desbatere și asemenea chestiuni de aș  mare importanță pentru viitorul nostru.

Și aș  f c nd, vom ved  că tóte se vor îndrepta spre binele nostru.

Bazoș, Aprile 1899.

Aurel Bădescu,
 nv ț tor.

Flucs și Reflucs.

Prelegere practică din Geografie.

1. Pregătirea.

Ce numim mare? Spune-mi O! Ce numim ocean? Cum e apa din mare și ocean, curgătoare ori stătătoare? Ce numim apă curgătoare? Ce numim apă stătătoare?

Dacă vom lăsa liber din m n  o peatră ce să va  nt mpla cu ea? Spune-mi R! Dar dacă vom lăsa din m n  liber o bucată de fer, ce se va  nt mpla cu ea?

Numai bucată de peatră ori fer l sat  liber din m n , va cădea pe p m nt?

Pentru-ce cad tóte corpurile pe p m nt? Spune-mi D! Cum să chiamă puterea p m ntului de a atrage cătră sine corpurile? Ce este dar atracțiunea sau gravitațiunea p m ntului?

Vedeți prunci! Precum p m ntul are putere de a atrage cătră sine tóte corpurile, aș : sórele și luna încă au putere de a atrage cătră sine corpuri. Puterea sórelui și a lunei de a atrage cătră sine corpuri, iarăși se numesc putere de atracțiune sau gravitațiune.

Ce putere are sórele și luna? Spune-mi G! Cum să chiamă puterea sórelui și a lunei de a atrage cătră sine corpurile? Ce numim putere de atracțiune a sórelui și a lunei?

2. Anunțarea țintei.

Prunci grigiți! Ast di vom învăța despre mișcările mărilor și a oceanelor, numite: flucs și reflucs. (Scriem pe tablă flucs și reflucs).

3. Predarea.

Am  nv tat, că apa din mare și ocean e stătătoare. Cu tóte aceste după-cum veți vedea și ea să mișcă. Ascultați! Pe suprafața mărilor și oceanelor să p te vedea că apa acum să înaltă, acum scade. Ac sta  naltare sau creștere și scădere să  nt mpl  regulat. Tot la 12 ore apa din mare și ocean să ridică p n  la o înălțime anumită, dep rt ndu-se puțin dela țermure, apoi iarăși scade și să apropie de țermure. Creșterea acésta a apei să  ice: flucs; iar scăderea: reflucs. Băgați de samă vă voi spune ce este cauza, că apa odată crește și odată scade! Spune-mi tu N. ce am  nv tat noi, sórele și luna ce fac cu tóte corpurile? (S rele și luna atrag tóte corpurile cătră ele). Cum se numesc puterea sórelui și lunei de a atrage cătră sine corpuri? (Putere de atracțiune). Vedeți dar  și mișcarea acésta să  nt mpl  în urma puterii de atracțiune a lunei și a sórelui asupra p m ntului.

Luna în calea sa pe l ng  p m nt să nisueșce să atragă la sine p m ntul, după cum și p m ntul, să nisueșce să atragă cătră sine luna. — Ce am  nv tat noi ce corp este apa? (. . . corp fluid). Dar p m ntul ce corp este? (. . . corp solid). Și cum să țin părticelele corpurilor solide de olaltă? (. . . să țin tare). Dar a corpurilor fluide? (. . . acelea nu să țin aș  tare de olaltă). Deci ce cređi a cui părți le va putea atrage luna mai ușor a p m ntului ca corp solid sau a apei ca corp fluid? (A apei). Pentru-ce? (Pentru-că părticelele apei nu să țin aș  str ns de olaltă). Vedeți dar ! C nd luna e deasupra mărei sau a oceanului, fiind-că părticelele apei nu să țin aș  tare de olaltă, ca a uscatului ea (luna) face ca apa în urma atracțiunii sale, să se înaltă și  nălținduse în părțile învecinate se nasce un loc gol, fără apă, prin urmare trebuie să curgă aici apă din apropiere și astfel să nasce în mări și oceane mișcare.

4. Reasumarea.

Despre-ce am  nv tat noi ast di? Spune-mi L! Ce am  nv tat, cum e apa mărilor și a oceanelor, curgătoare

ori stătătoare? Drept e acésta? Ce putem noi vedea pe suprafața mărilor și a ocianelor? Regulat se întâmplă acésta creștere și scădere? Cum se chiamă creșterea apei? Dar scăderea? Ce numim flux? Ce numim reflux? Cum se întâmplă fluxul și refluxul?

5. Aplicarea.

Vedeți prunci! Am învățat fluxul și refluxul, pentru-ca să vedeți, că bunul D-șeu, în nemărginita sa înțelepciune, cât de minunat a întocmit lucrările făcute de El. Cum pământul, de și nu este înțepenit în nimic, stă fără a cădea într'o parte ori alta, atras fiind de puterea sórelui și a lunii; iar acestea de a pământului; de aceea noi ca creștini adevărați să credem în D-șeu cu totă tăria.

6. Ocupațiune.

Prunci! Scoteți acum caietele, și scrieți ceea-ce v'am spus ați despre flux și reflux, așa după cum m'ați înțeles fieșce carele.

Cuvin, luna Martiu 1899.

Dimitrie Popoviciu,
inv. ort. rom.

Graphologia.

O știință nouă.

Graphologia este astăzi la modă. O ocaziune favorabilă s'a prezentat — cazul Dreyfus din Franța, — și numele ei umple victorios toate ȋiarele franceze. Contemporanii lui Crépieux-Jamin, propagatorul graphologiei, s'a convins în sfârșit că noua știință este indispensabilă.

Căpitanul Dreyfus a fost acusat de înaltă trădare și condamnat la deportațiune pe viață. Basa acușăției a format-o un borderou compromiștor, ce se presupune a fi scris de mâna propriă. Dar' a fost într'adevăr scris de mâna lui propriă?

Cine pôte respunde cu autoritate la acéastă întrebare, decât cunoscătorii de scris, adecă graphologii?

În principiu, graphologia și-a cucerit încă de mult drepturile sale ca știință. Ea fiind o simplă aplicațiune a psihologiei, devine științifică în măsură ce devine și acésta din urmă. Și cum psihologia nu mai face îndoială, e natural că de acéastă situațiune să profite și graphologia.

Începuturile sale însă datéză încă de mult. J. Crépieux-Jamin, a cărui scriere *L'écriture et le caractère* (4-ième Edition Paris 1896) face astăzi autoritate în acéastă materie, citéză pentru anul 1662 pe un savant italian anume Baldo, care scrisese o carte intitulată „mijlocul de a cunoște moravurile și calitățile unui scriitor după caracterele scrisorii sale“. În prefața acestei cărți savantul italian ȋicea: „Spuneți unei persóne, că din simpla vedere a scrisului se pôte deduce o cunoștință perfectă a moravurilor și a dispozițiunilor scriitorului și persóna aceea are, sau se ridă, sau se vè arate o profundă stupefacție. Și, cu tóte acestea, dacă ea ar lua mai bine sêma, că ori-ce efect este produsul unei cauze conforme, ar conveni negreșit că nu e de loc imposibil a cunoște, cum ȋice un vechiu proverb. pe 'eu după unghii. — Indicii de cunoștința graphologiei se găsesc și la marele filosof Leibniz. Apoi la germanul J

Chr. Grohmann, care în anul 1792 încercă să dea o explicațiune fiziologică a faptului, că se pôte cunoște caracterul unui om după felul scrierii sale. Au mai cunoscut graphologia de asemenea Ghoete, precum și vestitul fisionomist Lavater. În sfârșit în secolul nostru, cercetătorii în acéastă materie nu s'au lăsat să fiă așteptați mult timp.

Cel mai cu autoritate în ȋilele nóstre este cel deja numit Crépieux Jamin.

Graphologia trebuie să ajungă în viitor, după părerea acestui din urmă, la o dezvoltare infinită și la rezultate cu totul positive și incontestabile. Chiar astăzi noi suntem graphologi, înainte de a admite constituirea legală a noiei științe; facem ca Jourdain prosă fără ca să știm. La ori-ce scrisóre ce primim, fără voe interveni în mintea nóstră judecări basate pe simpla observațiune a scrisului. E un fel de scris care ne este simpatic și altul antipatic: un scris care ne vorbește mult și altul care ne lasă reci.

Scrisul este oglinda dispozițiunilor sufletești ale cui-va, întocmai cum este și fisionomia. Un om cu viața intelectuală mai dezvoltată dă o altă întipărire fisionomiei sale, decât un om de voință; un nervos are alte ticuri ca omul de musculatură. Fia-care trăsura caracteristică din fața cui-va a fost precedată de o dispozițiune sufletescă mai caracteristică. Aceste trăsuri produc apoi o resultantă, după care noi ne formăm judecata asupra caracterului unei persóne.

— Mai expresive ca fisionomia sunt încă gesturile și scrisul se pôte pune în rëndul gesturilor mai complicate. Scrisul exprimă cu atât mai bine dispozițiunile sufletești ale cui-va, cu cât el consistă în mișcări voluntare, cari sunt expresiunea directă a sufletului nostru.

Un om cu un scris încet și cu formă defectuoasă dă prin acésta imagina ignoranței sale interne.

Din contra, un om cu un scris repede și clar arată o superioritate intelectuală.

Omul migălos, pedant, scrie mic și curat. Cel cu mintea confusă: mare și fără a păstra vre-o ordine.

Omul blând din fire are o preferință pentru liniile curbe; cel crud i-și forméză literile în colțuri unghiulare. Scrisul repede și neregulat trădeză pe omul agitat și nervos; scrisul înclinat pe cel afectiv; scrisul drept pe cel cu caracter forte.

Tendența de a urca rëndurile în sus o găsim la ómeni presumțioși, expansivi; din contra scriu în jos melancolicii și cei deprimați...

Mai importante și mai sigure sunt apoi observațiunile, cari se restring la scrisul unei aceeași persóne. Căci scrisul nu rămâne la o persónă totdeauna acelaș, ci variază încă și după persóna, căreia se adreséză cineva. Cătră un protector nu se scrie tot în acelaș chip, cum se scrie cătră un inoportun; o scrisóre de dragoste are totdeauna fisionomia sa particulară; versurile nu se scriu în acelaș chip, cum se scrie proza...

Câte secrete nu pot fi surprinse astfel prin știința graphologiei! O persónă, cu care întrețineai raporturile cele mai pretinesti, o veđi de odată că-și schimbă scri-

sul. Înainte scria înclinat și cu o plăcută neregulă; acum scrie deodată drept și cu colțuri unghiulare! Vai! cu toate protestele ei aparente, fi sigur, că afecțiunea acelei persoane i-ti este perdută. De câte ori primim o scrisoare scrisă îngrijit, să fim siguri că fiă-care cuvânt al ei a fost cumpenit; și între prietini acesta însemnează începutul diplomației...

Apoi ce întinsă perspectivă pentru instanțele judiciare. Inchipuiți-vă asistând la fiă-ce proces câte un expert grapholog, care se-și deee avisul asupra tuturor actelor dintre împričinați! Și el cu autoritatea lui științifică arătând în fiă-care cas, care a fost caracterul celui, ce a scris actul. Multor reclamanți li-se vor da astfel de gol intențiunile lor perverse; pe când alții vor câștiga numai după ce li-se va vedé scrisul lor cinstit. Mulți din cei, ce se împrumută, venind cu actul de împrumut înaintea judecătorilor, au să fiă recunoscuți numai decât, că sunt prea încredători în viitor și vor fi de sigur părintește admonestați. Scrisul testamentelor va forma obiectul observațiunei filosofilor pesimiști...

Cu un cuvânt, graphologia va fi pentru descoperirea caracterelor omenești, ceea ce sunt rațele lui Röntgen pentru diagnosticul medical. După o scrisoare putem ști cu cine avem a face: atențiune la scrisori.

Dar' să fim serioși. E incontensabil, că pretențiunile grafologiei, întru cât ele sunt spriginite pe o psihologie științifică, sunt în totul îndreptățite. Erórea lor, sau mai bine đis esagerarea lor provine în toate casurile numai din aceea, că ele consideră ca psihologie științifică aceea, ce în realitate nu este încă. Astfel clasificările, pe cari le fac graphologii în caractere blânde și crude, afective, intelectuale, volitive etc. sunt departe de a avé o deplină valóre științifică. Clasificările acestea se asemănă în multe privințe cu acelea, pe cari le făcea la începutul secolului nostru phrenologul Gall; ele sunt niște conture vagi, nu cu totul eronate pentru viața sufletescă, dar' nici reprezentând adevérul.

Astăzi se știe, că viața sufletească a omului consistă în viața multiplelor elemente, din cari sistemul său nervos este format; că aceea ce numim noi inteligență, sentiment, voință, nu sunt decât niște rezultante ale unor dispozițiuni înfinit de multe și de elementare.

Când se vor cunoște mai bine dispozițiunile acestea elementare, atunci vom putea lega mai cu precisiune semnul estern, scrisul, de dispozițiunile interne sufletești.

Dar' până atunci, fără îndoială, încercările graphologilor de astăzi nu trebuiesc disrețuite. Ele vor fi pentru graphologia viitoare, aceea ce este phrenologia lui Gall pentru teoria localisațiunilor celebrare de astăzi: a-decá un bun și cutezător început. M.

Din protopopiatul Timișorei.

Timișóra, 11 Aprilie n.

(Sinodul protopresbiteral ordinar.) Ađi s'a ținut sinodul protopresbiteral ordinar al tractului gr. or. rom. de aici, având unele momente demne de publicitate. Dintre 36 de deputați, 29 erau prezenți, cari la óra 9 toți s'au

întrunit în st. biserică, unde s'a săvêrșit o liturgie cu chiamarea Duhului Sânt.

La óra 10^{1/2} s'a deschis sinodul. În cuvântul de deschidere, d-l protopop Dr. Tr. Putici binecuvintéază memoria acelor bărbați, cari din inimă nobilă și cu devotament curat au lucrat împreună cu Șaguna la „ridicarea Sionului“, îngrădindu-se cu „Statutul organic“ și dându-ne autonomia, libertatea cuvântului, libertatea acțiunii și cimentarea poporului și a preoției în dragoste bucurie și veselie, conlucrând împreună... Salutá pe d-nii deputați, declará sinodul de deschis, invitându-l a-și alege un notar și doi bărbați de încredere. Se alege Dr. Aur. Cosma, notar; P. Rotariu și preotul I. Istin, bărbați de încredere. Se constată prezenți în număr recerut.

Din raportul scris pe 15 côle de hârtie, a căruia citire a durat aprópe 2 óre, țin să vă notific următoarele date prinse în fuga condeiului:

Tractul întreg numérá 48 de parochii cu 52 de preoți; populațiunea 40.619 suflete. Nasceri 1537, pe lângă curioasa esperință, că în comune, în cari populațiunea se află în stare mai bună materială, acolo casurile de nasceri sunt mai puține, până când la poporul cu stare materială mai slabă casurile de nascere sunt mult mai număróse. Esperiențele din 7—10 comune constată acesta. Familiile de preoți dau un contingent de băieți de 64. Conduita preoției este mulțămitoare, nu așa este însă activitatea ei pastorală. Alegerile toate au decurs — în comune, în decursul anului — în bună ordine. Organele parochiale, tot mai multe se validitează și desvóltă spre bine. Căsătoriile nelegiute sporesc din an în an, în mod îngrijitor. Mortalitatea este mai mică, ca în anii precedenți. Preste tot sunt în tract 34 biserici în stare bună, 2 în stare de reparare și o casă de rugăciune.

Școle sunt în tract 53, toate confesionale, cu prunci deobligați (între 6—12 ani) de ambele secse 5327 dintre cari 70%—90% cercetează școla regulat, resp. mai slab, și numai 258 nu o pot cerceta de fel.

Prestarea salariilor învățătoresci, deși s'a mai ameliorat, tot mai lasă ceva de dorit; quinquenaliile însă în toate casurile le plătesee poporul, nu este în tract nici un unic cas până acum, în care s'a r fi cerut ajutorul guvernului. Salele de învățământ toate coréspund, minus 5 mai slabe, și sunt provédute cu utensibile de lipsă Pomăritul, grădinăritul și agricultura nu se prea bucură de meritata îmbrățisare.

Averile bisericesci școlare: 34 biserici în valóre de peste 130 de mii, 25 case (parochiale etc.) cam 10 mii, în pământ cam 2130 jugere, în valóre de 360 mii fl. Averile bis. școl. toate, cu mobilier cu tot, valoréză 1 million 37 mii 652 fl.

Raportul întreg a fost primit în general și în special, ér pe temeiul lui sinodul a votat unanim încredere deplină, alipire solidară d-lui protopop și i-a mulțămit în terminii cei mai călduroși pentru zelul și activitatea sa extra-ordinară. Ședința s'a încheiat la óra 1^{1/4} d. a.

Raportorul.

✦

Toma Galetariu.

Érași sa stîns un bărbat vrednic din sînul națiunii noastre. Poporénul: Toma Galetariu din Țela cunoscut mai în tóte unghurile locuite de románi sub numirea de „acea Toma“ — vineri în 26 Martie st. v. la 5 óre dimineța după un morb scurt de aprindere de plumáni — în etate de 76 de ani — deși altcum bineconservat și robust, — a adormit în Domnul.

Vestea despre mórtea lui „acea Toma“ s'a lățit ca fulgerul prin jurul Țelei — și chiar prin părți mai îndepărtate, producând pretutindenea, cea mai adâncă durere și întristare.

Înmorméntarea s'a făcut Duminică în 28 Martie st. v. în ființa de față a unui public din tóte clasele poporațiunii ce s'a adunat din întreg tînutul de pe tótă valea Mureșului în număr de peste 5000 de persoane, inteligință și popor.

Actul funebral s'a început la órele 9 n. am. la casa mortului prin părintele protopop din Lipova: Voicu Hamsea cu asistență de 10 preoți, de unde apoi s'a rădicat cociugul și prin reuniunea funebrală a Dlui Dragomir din Logoj au fost transportat în sfta biserică, carea se află în imediată apropiere de casa repausatului. Aci s'a așezat cociugul în mijlocul bisericeii, apoi s'a început sfta liturgiă pontificând părintele protopop V. Hamsea. După sevêrșirea sftei liturgii s'a început prohodul, la finea căruia părintele protopop a tînut un panegiric fôrte succes, fiindu-i iconă vie repausatul în Dl. Teostul frumoșei sale predici a fost: „Dóme cinci talanți mi-ai dat și iată am dobândit alți cinci talanți.“ Și fapt e că réposatul deși era om fără de carte, prin talentul și hărnicia sa, s'a rădicat din starea și clasa cea mai de jos a poporului nostru și și-a agonisit o avere mare ca nimenea altul dintre poporeni noștri dórá din tóte părțile locuite de românii din țară. Din această avere apoi după ce s'a îngrijit de familia sa din liniă laterală, căci din fericita-i căsătorie n'a avut următori direcți — și în mare parte și de celelalte numerosé rudenii, au mai dat și Domnului séu talanții ce îi compet; lăsând adecă o fundațiune bisericeii române gr. ort. din Țela în sumă de 13,000 fl, apoi câte 500 fl. pentru școla superióră de fete din Arad alumnului din Arad, școlei din Țela, Lipova și Logoj. La finea envéntării publicul asistent atât cel din biserică cât și cel de afară a rostit cuvintele: „Dzeu se-l ierte.“

Duioșia întregului act l-au rădicat în mod demn de viața decedatului vestitul cor din Logoj, carele sub conducerea desterului séu diriginte Dl. I. Vidu în mod admirabil a dat răspunsurile atât sub decursul sftei liturgii cât și a prohodului.

După finirea ceremonialului din biserică, cociugul s'a ridicat pe trăsura mortuală, apoi conductul format din imensa mulțime de popor și inteligință, au pornit spre morminți între jalnice cântări funebrele perondate de cătră corul din Logoj și cel al plugarilor din Capolnaș. Ajunși la morminți cociugul s'a depus în capela pe carea au edificat-o réposatul, și după binecuvéntarea remășiștelor păméntesci ce conținea în sine, a fost slobozit și așezat spre odihnă vecinică în cripta familiară de sub capelă.

Mărețul act cu carele a fost petrecut la locașul vecinic réposatul Toma Galetariu este dovadă vie cum se recunosc faptele bune acelu réposat de cătră cei rémași în viață.

Da vrednic a fost réposatul în Dl Toma Galetariu de lacrimile ce le-a vêrsat familia întristată, și neamu-

rile de cari s'a îngrijit; precum și de recunoscința bisericeii sale din Țela, pe carea a asecurat-o pentru vecie. Pentru această binefacere comuna bisericească prin rostul învătătoriului Stefan Cărbășa asigurât, că réposatul în Dl vecinic va fi în inimile parochienilor noștri.

Viața nepătată și figura atletică a lui acea Toma a atras mulțimea poporului și inteliginței din tóte părțile în număr atât de imosant de a da réposatului ultimul tribut de iubire și stimă când se petrece la casa vecinică.

Odihnesce în pace suflete blând în locașurile, cari sunt gătite pentru tine după faptele tale ce le-ai sevîrșit! preotul T.

D I V E R S E.

* *Noul Episcop sêrbesc.* Sinodul electoral convocat la Carloviț pentru alegerea Episcopului de Bacica, întrunit sêptemána trecută, după câteva zile de pregătiri, a efectuit la 8 Aprilie alegerea însași. A reușit Mitrofan Sevic, archimandritul de Cruședol. Alegerea a fost premersă de un serviciu divin festiv, cu invocarea Duhului Sfânt. Înaintea domului metropolitan era postată o companie de onóre, cu steag și musică, și care la rugăciunea pentru M. Sa Monarchul a dat salvă de onóre, în vreme ce musica a întonat „Gotterhalte!“

După serviciu divin, compania e defilat pe dinaintea comandantului cetății și a comisarului regesc baron Nicolici, care a participat la serviciu divin și a fost present în ședințele sinodului, afară de la actul strict electoral, care, conform dispozițiilor bisericești, are să se facă în cel mai restrêns cerc al „conclavei“.

Alesul e în etate de 45 de ani.

* *Alegere de preot.* În 25 Martie s'a tînut alegere de preot în comuna noastră fruntașe Sânt-Nicolaul mare. Alegerea a fost condusă cu mult tact de părintele protopresbiter tractual Paul Miulescu. Majoritatea abs. a voturilor a întrunit-o părintele Ioan Popovici capelan în Pesac.

* *Stipendii pentru cadeți.* Representanța Fundațiunii lui Gozsdu s'a întrunit în sesiunea de primăvară în Budapesta în zilele 4—8 l. c. st. n. Prezenți au fost: I. P. S. Sa metropolitul Ioan Mețianu Pr. S. Sa episcopul Nicolae Popea, și membrii aleși: Avram Berlogia, Parteniu Cosma, Dr. Iosif Gall, Dionisiu Poynar, Ioan cav. de Pușcariu și George Serb. Obiectele proprii ale acestei sesiuni sunt rațiociniul pe anul espirat, inventariul cu începutul anului curent și budgetul pe anul viitor. Tóte s'au aflat și făcut în regulă. Între curenții a fost și raportul comitetului că consistorul metropolitan n'a aprobat conclusul din anul trecut, privitor la asigurarea prin fundațiune nouă sub administrația statului, à 6 locuri în institutele de cadeți, ca superfluă, nefiind eschise prin testament stipendiile pentru cadeți, propunênd totodată sistemisarea à 6 stipendii de câte 200 fl. pentru cadeții dela armata comună și honveđime. Representanța primind propunerea comitetului a decis, ca la timpul séu se publice concurs pentru 6 stipendii pentru cadeți pe anul școlar 1899/900. De aci încolo deci fundațiunea Gozsdu va avea sti-

pendiști și cadeți și prin asta se satisface unei dorințe generale.

† *Necrolog.* Ioan Săniuță membru și secretar al eforiei școlare după grele suferințe, și-a dat nobilul său suflet în mâinile Creatorului, Miercuri în 31 Martie v. a. e., în anul al 64 al vieții sale, după un serviciu de 37 de ani, prestat cu un zel și cu o conștiință rară școlilor centrale române gr. or. din Brașov. Despre această pierdere mare, ne împlinim trista datorie, a încunoscința pe toți amicii și cunoscuții fericitului adormit. — Rămășițele pământesci ale defunctului sau ridicat din casa proprie, strada Rochus și s'au depus spre vecinică odihnă în cimiterul Bisericii Sf. Nicolae din Scheiu, în 3/15 Aprilie a. e. la 3 ore p. m. — Brașov, în 1/13 Aprilie 1899. Eforia școlilor centrale române gr.-or. din Brașov. — Fie-i țărina ușoară și memoria ainecuvântată!

* *Diagnosa timpurie a tuberculosei pulmonare.* Diarul vienez „N. Fr. Pr.” raportează în numărul din 12 Martie următoarele: La congresul balneologic din Berlin s'a relevat marea importanță a rașelor Röntgeniene pentru tratarea tuberculosei pulmonare. De-ore-ce vindecarea acestei maladii este cu atât mai ușoară, cu cât maladia se recunoște mai timpuriu, rașele Röntgeniene sunt un mijloc de diagnosticare, cu care nu se poate compara nici o metodă de tratament cunoscută până acum. Tuberculosa începutore desemnează anume pe placa luminosă a aparatului o umbră, care se desparte în mod marcant de partea sănătoasă a plămânilor, în care chip medicul are o dovadă sigură de existența unei tuberculose. De asemenea se poate stabili în acest mod esact starea și decursul bolii. Cercurile medicale au fost făcute atente asupra importanței rașelor Röntgeniene pentru diagnosticarea timpurie a tuberculosei pulmonare de către profesorul Escherich din Graz, carele demonstrează, că pulmonul sănătos se arată în lumina Röntgeniană clar și luminos, pe când partea pulmonului bolnav se fotografiază pe placa luminosă a aparatului mat și întunecos (neclar). Nu mai puțin se accentuă folosul rașelor Röntgeniene pentru viciuri cordiace (boli de inimă); căci prin acest mijloc este în stare medicul a stabili esact pozițiunea, mărirea și mișcarea inimii, ceea-ce este de cea mai mare importanță pentru vindecarea și mai înainte procura mari dificultăți.

* *Viteze colosale.* După un nou sistem numit „overhead system” și datorit inginerului englez Holford, se poate obține acum în Anglia pe căile ferate o viteză de trei sute douăzeci și doi kilometri pe oră. Eată și în ce consistă acel sistem: șinele sunt susținute prin niște enormi stâlpi viriti în pământ, ear traversele legând stâlpilor, pot să aibă până la patru sute de metri de luna gime. Când trenul trece pe deasupra unui stâlp, aceste se ridică prin presiune hidraulică în așa fel, ca șinele supra-ridicate formează o rampă și trenul se precipită cu o viteză înspăimântătoare până la stâlpul următor, unde aceeași mișcare se repetă.

* *O carte didactică bună.* A apărut de sub tipar: *Aritmetica generală și specială.* Manual didactic elaborat în usul preparandiilor (școlilor normali) școlilor comerciali și medii, cum și al tuturor pri-

vaților de Teodor Ceonțea profesor preparandial. Edițiunea II. Tomul I. și II. Arad 1899. Tipariul tipografiei diecesane.

Caprinsul tomului I este următorul: Secțiune Ia cele patru speții de operațiuni cu numeri absoluți, atât generali cât și speciali. II. Cele patru specii de operațiuni cu numeri algebraici întregi. III. Impărțibilitatea numerilor. IV. Cele patru operațiuni cu numeri frânți. 1. Frânturi vulgari sau comune. 2. Frânturi decimali. 3. Frânturi catenarii. V. Despre equațiuni în genere. VI. Rațiuni și proporțiuni. 1. Rațiuni sau raporturi. 2. Proporțiuni. 3. Aplicarea proporțiilor. VII. Momentele principale din aritmetica politică. 1. Calcularea procentelor. 2. Calcularea censului. 3. Regula Asociațiunii. 4. Regula aligațiunii. 5. Regula catenarii. 6. Despre monete și calcul cu ele. 7. Cambii și comput cambial. 8. Papire de stat, acții etc. Ear cuprinsul tomului II este următorul: VIII. Potențe și rădăcini. IX. Equațiuni determinate de gr. I. cu mai multe necunoscute. X. Rezolvirea equațiunilor determinate de gradul I. XI. Equațiuni determinate de gradul II cu una necunoscută. XII. Logaritmi. XIII. Rezolvirea de equațiuni mai înalte. XIV. Progresiuni — serii. — XV. Teoria combinațiunilor.

Acest vast material lucrat cu multă cunoscință de cauză să estinde pe 401 de pagini.

Prețul unui exemplar este 2 fl. pentru monarchia austro-ungară, ér pentru România 5 lei noi.

Recomandăm în atențiunea bărbatilor noștri de școlă acest valoros op didactic.

* *„Dotatiunea Clerului”.* (Avis preoțimei noastre.) Este sciut, că articolul de lege XIV. din 1898 despre întregirea venitelor parohiale, a intrat în valoare cu 1 Ianuarie n. 1899. Corporațiunile noastre competente încă nu s'au pronunțat asupra acceptării sau neacceptării sumelor oferite din partea statului, ca întregire, căci legea este facultativă. Membrii corporațiunilor noastre bisericesci de sigur se vor ocupa mai deaprobe cu ea, căutând a aprofunda dispozițiunile ei, cari atât de mult privesc biserică noastră, mai ales, că la proximele sinode eparchiale vor avea a se pronunța în merit asupra lor. Consistoriul archidiecesan a trimis blanchetele prescrise pentru adunarea datelor privitoare la venitele sigure ale singuraticelor parohii, ca astfel să se pótă judeca pe base de date temeinice. Acesta vor face-o eventual și consistoriile eparchiale dela Arad și Caransebeș. Ca să se pótă precede în chip corespunzător la umplerea datelor de lipsă și să se pótă induce toate fără eventuala păgubire a celor îndreptățiți, este fără îndoială necesar, ca se cunoscă toți parohii, legea însăși, în toate amănuntele ei. În scopul acesta a tradus dl Dr. Elie Cristea, secretar archidiecesan, acest articol de lege, pe care îl recomandăm în atențiunea tuturor, pe cari îi privesce. Traducerea a apărut în tipografia archidiecesană și se poate procura cu prețul de 20 cr. + 3 cr. pentru porto, atât dela traducător, cât și dela librăria archidiecesană din Sibiu și dela tipografia diecesană din Arad și librăria diecesană din Caransebeș.

* **Bibliografie.** În editura „Tipografiei și Librăriei diecesane” din Caransebeș se află următoarele **Cărți de Religie** de Dr. Petru Barbu, și adevă: Religiunea în școala poporală, indegetări metodice. — Prețul 30 cr.

„Cum învățământul religiunii poate să sădească învățăturile sublimе creștine în inimile elevilor din școala poporală în mod mai rodnic, și cum acest obiect în mod mai corespunzător poate să îndrepte privirea și inima tinerimii spre aceea, de ce în adevăr are lipsă, voesce să desfășure și scrierea amintită mai sus. Autorul ei ocupându-se, după cum reiasă din lucrare, pe lângă studiile teologice, și cu principiile pedagogiei moderne, ne prezintă o didactică specială a studiului religiunii, care cu drept cuvânt merită atențiunea învățătorilor...” „Foaia Pedagogică” din Sibiu, an. 1897, Nrii 9 și 10.

Istoriore religiöse-morale, pentru elevii începători ai școlilor poporale. Prețul 15 cr. (Sub tipariu). Aceste istoriore sunt alese și întocmite amăsurat următoarelor indegetări metodice: „Învățătorul va începe studiul religiunii cu istorisiri despre lucrări religiöse-morale... Vom propune deci elevilor începători istoriore simple despre facerea de bine, diligență, modestie... și preste tot despre referinți morale, cari mișcă fantasia copiilor, deșteaptă sentimente nobile, nutresc și întăresc judecata lor morală. Le istorisim apoi întâmplări și lucrări religiöse-morale, al căror obiect să-i facă cunoscuți cu ființa și însușirile lui Dumnezeu, apoi cu omul și în fine cu raportul dintre Dumnezeu și om.

„Dar fiind-că în linia primă copiii nostri au să fie creștini, din istorioarele, ce se propun începătorilor, nu pot lipsi momentele mai însemnate din viața lui Isus. Acestea se propun în legătură cu sărbătorile de peste an” (Religiunea în școala poporală, pag. 9 și 10).

Istoriore biblice, pentru școlile poporale, aprobate de Ven. Consistorii diecesane gr. or. române din Arad, Caransebeș și Oradea Mare. Ediția II. Prețul 15 cr.

Istoriore bisericesci, pentru școlile poporale, aprobate de Ven. Consistorii diecesane gr. or. române din Arad, Caransebeș și Oradea Mare. Prețul 15 cr.

Catechismul, pentru școlile poporale, aprobat de Ven. Consistorii diecesane gr. or. române din Arad, Caransebeș și Oradea Mare. Edițiunea II. Prețul 20 cr. „Istoriorele biblice” și „Istoriorele bisericesci” sunt preste tot cu pricepere alese, iar textul lor e potrivit înțelegerii copiilor. Istoriorele sunt însoțite de câte un citat din st. Scriptură, de câte un adevăr moral, sau de câte un résumat istoric, menite a forma cuintesența de pus la tractare pe treapta formală a sistemisării. Toate aceste texturi formează împreună materialul din „Religiunea în școala poporală”, pentru a cărei tractare metodică s’au dat îndrumările trebuincioase în „Indegetările metodice” ale autorului. „Foaia Pedagogică” din Sibiu, an. 1897, Nr 21.

Istoria sântă a Testamentului vechiu, pentru școlile medii. Prețul 40 cr.

Istoria sântă a Testamentului nou, pentru școlile medii. Prețul 40 cr.

Istoria bisericii creștine, pentru școlile medii. Ediția II. cu 4 portrete. Prețul 50 cr. „... Recomandăm cu căldură aceste cărți învățătorilor și catichetilor nostri, fiind tóte trei manuale de școlă lucrate cu multă pricepere de cauză, și corespunzând tuturor receințelor pedagogice”. „Biserica și Școala” din Arad, an. XXII, Nr. 35.

Tóte aceste cărți a-le d-lui Dr. Barbu se pot procura și dela tipografia noastră diecesană.

* **Banca generală de asigurare mutuală »Transilvania«** în Sibiu — asigură pe lângă cele mai favorabile condițiuni:

1. în **contra primejdiei de foc și de esplosiuni**: clădiri de ori-ce feliu, mărfuri, produse de câmp, mobile ș. a.

2. pe **viața omului** în tóte combinațiunile, precum: asigurări de capitaluri în cazul morții și pentru terminuri fixate, de zestre și de rente.

3. **asigurarea speselor la casurile de înmormântare**. Acesta asigurațiune este una din cele mai multămitóre și pentru cel mai sorman om, căci, pe puțini cruceri solviți, își asigurază speșele necesari la înmormântare.

Desluciri se dau, și oferte de asigurări se primesc din comitatele: **Timiș, Caraș-Severin, Torontal și Bacs-Bodrog** prin

Agentura principală din Timișóra.

(Strada principelui de coronă Rudolf (Kronprinz Rudolf Gasse Nr. 1) vis-á-vis de teatru.)

Concurs.

Pentru deplinirea definitivă a stațiunii învățătoresci din **Hodoni** (inspectoratul Timișorii) prin acesta se escrie concurs cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala”.

Emolumintele anuale sunt: 1) în bani gata 156 fl., din care sumă 30 fl. se socotesce ca remunerațiune pentru cantorat; 2) 40 chible grâu curat; 3) $4\frac{3}{4}$ jughere de pământ, și anume $2\frac{1}{2}$ jughere arător 2 jughere fânaș și $\frac{1}{4}$ jugher intravilan arător, aceste computate la oaltă aduc un venit de 100 fl.; sarcinile publice le va suporta alesul; 4) pentru conferințe 10 fl., pentru scripturistica 5 fl.; 5) 2 stg. de lemne în natură, prețuite în 16 fl.; ér pentru încăldirea salei de învățământ se va îngriji parochia; 6) Dela înmormântări unde va fi poftit 1 coronă. cortel liber constatător din 2 chilli, cuină, cămară, grajd pentru vite și grădiacă de legumi.

Dela recurenți se cere ovalificațiunea prescrișă, desteritatea de a instrua și conduce corul vocal și de a instrua adulții și elevii în altoirea pomilor în fine se mai pretinde ca să producă și atestat despre absolvarea a 2 clase medie (gimn. reale civile, ori industriale). Reflecțanții vor avea să se presente în s. biserică în vre o Duminică ori sărbătóre, nu înse în ziua alegerii, spre a-și areta desteritatea în cant și tipic. Recursele sunt a se trimite P. On. oficiu ppresbiteral în Timișóra-Fabric.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb. Dr. TR. PUTICI, m. p.